

Apie įdomaus likimo žmogų Augustą Kubilių

Dažno žmogaus gyvenimas tik duonos —pelnymo kelias. Nuo pat atėjimo į pasaulį iki paskutinio atodūσιο. Gerai, jei atsiranda vietos talentui, pašaukimui. O jei ne? Jei likimas nelabai priklausau nuo paties žemės keliauninko valios? Neretai taip ir pasakoma: ėjo, gyveno - kiek skirta. Gerai, jei galima pridurti - garbingai. Kaipgi šitas vyras, apie kurį pasakosime?

Ne dievazin ką paminėtum,prabiles tik apie duonos kelia.Skurdi, nous ir romantiska vaikystė šiaudastogėje Lietuvos pakrascio Strolių kaimo pirkioje, netoli Latvijos, prie Biržų-Saločių kelio. Netrukus - karo sumaištis, gimtų namų degėsi, Bitniškių, Pabiržės mokyklos. Vėliau garsioji Biržų saukės gimnazija, ppkario metais vadinta paprasta vidurine. Judrus vaikas iš karto nekaip mokosi, bet per abiturus egzaminus pelno sidabro medalį. Tas medalis padeda nesunkiai įstoti į Kauno Vytauto Didžiojo universitetą, netrukus paverstą KPI. Renkasi naują ir kuo sunkesnę specialybę - elektrotechniką. Bet kur dirbti baigus? Lietuvoje dar nėra vietos. Nubloškiamas netoli tuometinio Leningrado, o kai grįžta Vilniun, prigludžia tik gūdoka karinė gamykla. 1958-aisiais Kaune jau veikia Radijo matavimo prietaisų institutas. Čia, paskui vėl Vilniuje, Elektrografijos institute, galima pasinerti į techninę kūrybą. Keturi išradimai, neakivaizdinė aspirantūra, apginta technikos mokslų kandidato (dabar - dakaro) disertacija.

Meilė ir prasmė

Tai jau nebūtinai visiems duota. Dar vaikystėje perskaitytos krūvos senelio turėtų žurnalų apie sportą. Juose buvo rašyta apie sporto įžymybę, Kubilių šeimos giminaitį Stepą Garbačiauską, prieškarinio laikų Lietuvos diplomata Šveicarijoje. Biržų gimnazistai nuolat rungtyiauja su miesto stipruoliais. Greta - tuo metu gana perspektyvūs sportininkai Algirdas Vileikis, Vladas Garastas.

1950-ieji. Vilnius, moksleivių spartakiada. Jaunimo stadiono (ten dabar Seimo rūmai) rutulio stūmimo aikštelėje pasirodo niekam nežinomas biržietis. Rutulys nulekia 12,31 m. Tai aštuoniolika centimetrų toliau už tuometinį jaunių rekordą, prieš tai pasiektą kaišiadoriškio moksleivio Algirdo Brazausko (vėliau - LR Prezidento).

Ateina metas, kai jėgų, galios įrodymai turi įgyti naują prasmę. Subręsta būtinybė garsinti savo kraštą, Tėvynę. Tikriausiai nėra atsitiktina, kad mūsų ramių lygumų ir neaukštų kalvų kraštą pirmosios nepriklausomybės metais taip garsino lakūnai. Jie žavi ir šiandien. Kas žino, kiek būtų pasiekta, jei ne okupacijos varžymai. Yra galinga trauka į aukštį.

Šeštojo dešimtmečio pabaigoje lietuviai suranda dar vieną būdą pakilti į Padanges. Prasiveržia kalnų, sunkiai pasiekiamų viršūnių nugalėjimo aistra. Suvaržymai čia menkesni, o romantikos ir išbandymų – begalė.

Atletiškam vaikinui nuo Biržų lemtingi darbo Kaune metai. Jau prityręs alpinistas Gediminas Akstinas buria rizikingam sportui atsidavusius žmones, treniruoja. Ir štai 1959-aisiais - pirmasis biržiečio egzaminas Kaukaze. Stovykla, kopimo krikštas. Rūstūs akmenys, aukštumų vėsa, padangių vėjai, neįprastai akinanti saulė.

Tačiau po ekspedicijos - itin sunkus išbandymas. Grįžus ir besidžiaugiant išpūdžiais - kraupi žinia: kalnai pasiglemžia Kauno alpinistų vadovą Gediminą Akstiną. Ilgos apmastytų dienos. Kaip viskas greta - siekimas nugalėti, laimėjimo džiaugsmas ir čia pat -

tragiška baigtis. Ar vėl eisi ten, kur greta sėlina ir mirties šešėlis

Aistra pasirodė stipresnė. Prasideda žygių virtinė. Itin įsmintini 1964-ieji. Pamyras, čia pat Afganistano siena. Iki viršūnės - 6080 metrų. Lietuvi įveikia. Pasaulio žemėlapiuose atsiranda Lietuvos viršūnė.

1966-aisiais - Altajus, Kitais - Pamyras. Tenka gelbėti į Komunizmo viršūnę kopusius ir nukritusius kazachus. Trys žūtys. Tais pačiais metais su Konstantinu Zubovu, M.K.Čiurlionio vaikaičiu, dar kartą Pamyran. Sportiniai atskyriai, Pabaltijo čempionų vardai. Vėliau - Tian Šanis. Tas pats, kuriame 1971 metais nutrūksta gero bičiulio Konstantino Zubovo gyvybė.

Ir štai viena lemtingiausių gyvenimo akimirkų. 1970-ieji. Vėl Afganistano pasienis. Vos ne šešių kilometrų aukštyje paslysta kojos. Alpinistas ilgai lekia žemyn, ties bedugne pakimba ant virves. Ilgai švytuoja virš mirties vartų. Per dvi valandas nutirpsta užveržtos rankos. Tiktai stebukladariai draugai Konstantinas Zubovas, Erdvilas Adomaitis ir Rimas Nogis išplėšia iš mirties nagų.

Ar ne gana? Ne, 1971 - aisiais - galinga ekspedicija į Komunizmo viršūnę Pamyre (7495 metrai). Pirma kartą ją įveikia ir aštuoni lietuviai. Tame žygyje dar tenka gelbėti Voronežo alpinistus. Ir tik vėliau, keletą metų padirbėjus alpinizmo instruktoriumi, nelinksmas atsisveikinimas su kalnais. Amžius, sveikata...

Pačiam alpinistui žūtis neatrodo tragiška. Jis tam savo viduje pasirengęs. Netgi tada, 1970-aisiais, kabodamas virš Pamyro prarajos, mintyse jau buvo atsisveikinęs su gyvenimu. Apmaudu buvo tik dėl vieno: nespės pamatyti išėjusios knygos "Kalnai lieka rymoti" (pasirodė tų pačių metų pabaigoje), kurioje išspausdinta daug romantiškų jo aprašymų apie grumtynes su viršūnėmis, parentų dienoraščiais, beje, kaip ir 1981 metais išleistoje knygoje "Kalnų takais" liudijančioje autorių esant neblogą žodžio meistrą.

Iš kur tas gebėjimas pajusti žodžio galią? Matyt, ne vien iš prigimties. Ir iš vaikystės. Dėdės Antano pasakojimų. Ir tėvo, ir motinos dainų. Iš kaimo "mojavų". Išties didelis turtas - puikus balsas. Čia ir nusitiesia trečiasis - ne tik duonos, ne tik savęs įtvirtinimo, bet ir savitas kultūros kelias. Ištikimybė lietuviškai dainai – pirmapradei, atkeliavusiai iš gimtojo kaimo žmonių lūpų.

Kaimas šio vyro vaikystėje gražiai dainuodavo. Ne kartą svyruota, kam daugiau jėgų atiduoti - sportui ar menams. Buvo itin miela, kai Vilniuje į gamyklos bendrabutį atėjo žinomas dirigentas Juozas Vanagas (vėliau vyrų choro "Aidas" vadovas) ir jauną inžinierių pakvietė dainuoti.

Atsidūręs Kaune pasibeldė į J.Gruodžio muzikos technikumą vakarinį skyrių. Mokytaisi kartu su Giedriumi Kuprevičiumi, Anatolijumi Lapinsku. Galėjo tapti solistu, tik neturėjo pretenzijų. Buvo "Sidabrinio balso" laureatas. Įsiminė dainininkų konkursas bene 1968-aisiais. Varžėsi dvidešimt profesionalų, o jis - saviveiklininkas. Laurus nuskynė Giedrė Kaukaitė, Edmundas Kuodis. Inžinierius liko septintas. Tai išties neblogai.

Rimtas posūkis

1967-1968-ieji irgi buvo savaip lemtingi. Prasidėjo folklorinis judėjimas, vėliau neabejotinai turėjęs įtakos tautiniam atgimimui. Tų laikų saugumo tarnybos šiame judėjime išvelgė pavojų. Vilniuje, Profsąjungų rūmuose, įsikūrusios "Ramuvos" žmonės, susirenkantys padainuoti, buvo gana akylai sekami. O entuziastai nerimo. 1969-aisiais Povilas Mataitis sutelkė Jaunimo teatro aktorius, dar keletą dainininkų iš kitur. Čia Augustas

dainavo trejetą metų, kol ansamblis virto profesionaliu. Paskui - "Sadauja" Elektrografijos institute. Jai net vadovavo.

Šiandien jau išrikiuotos šešios "Biržiečių dainų" kasetės. Dainos surinktos giminėje. Parengtos ir įdainuotos paties rinkėjo. Senovės, tarpukario, pokario, populiariausios.

1993 metais A.Kubilius išleido knygą "Nebark manęs, tėveli". Joje iš 400 užrašytų savo krašto dainų įdėtos 167. Čia pat buvusio moksladraugio kompozitoriaus Anatolijaus Lapinsko parengti melodijų iššifravimai. Tai milžiniškas darbas. A.Kubiliui atrodo, kad tautos kultūros turtai neturi būti užkonservuoti, prieinami tik siauram specialistų ratui, studentams. Juos reikėtų kuo plačiau panaudoti turtinant mūsų dvasinį gyvenimą.

Dainas užrašinėti turėtų savo kraštą nepaprastai gerai pažįstantys žmonės. Tokių, išmanančių ir tautosaką, ir muzikos paslaptis, galima rasti visur, tik reikia, kad mūsų kultūros reikalų tvarkytojai darbštuolius skatintų. Juolab kad techninės galimybės mūsų laikais nepaprastai ištobulėjusios.

Vien mokslo įstaigų darbo negana, parengtus įrašus reikėtų platinti. Mat ne tik nyksta senoliai, galintys atskleisti tautos kūrybos turtus, bet ir įsigali, svetimybių srautu užgriūva vadinamoji masinė kultūra, neretai itin lėkšta. Bukina pigus muzikavimas. Šiandien vos ne viską užgožia instrumentai, išstumdami senovinį dainavimą, kurio anksčiau niekada nelydėjo muzika. Muzikinis pritarimas nebeskatina žmogaus išreikšti save, nepadeda to savitumo išlaikyti. Apmaudu, kad šito nesupranta ir kai kurie jaunimo ugdytojai, ypač valdininkai. Nemažai rinkinio "Nebark manęs tėveli" egzempliorių autorius norėjo padovanoti kai kurioms rajonu savivaldybėms, kad turėtų muzikos mokytojai. Buvo numota ranka - kam tas vargas. Liaudiškas dainavimas retai kada beskamba ir per mūsų radiją, televizijoje.

Šalia šešių rinkėjo įdainuotų biržietiškių kasečių glaudžiasi dar dvi - "Aukštaičių dainos". Čia pat ir mūsų didžiųjų permainų paliudijimas - "Nepriklausomybės aikštės dainos". Turėtų atsirasti ir giesmių įrašas - mat neretai Šv. Mikalojaus bažnyčioje, pritariant vargonininkui Zigmui Pilkauskui, skamba šito neramaus žmogaus giedamos giesmės.

Ką tik Augustas Kubilius grįžo iš Izraelio. Ten rūpinosi, kad Jeruzalėje būtų pasodintas medelis Antanui Poškai, tam didžiajam nenuoramai, idealistui, Kubilių giminaičiui. Aistringam keliautojui, dar anos nepriklausomybės metais motociklu aplėkusiame Baltijos jūrą. Susidomėjusiam indų vedomis, tuo pačiu motociklu per keletą šalių nukakusiam į aną tolimą kraštą, tyrinėjusiam jo kultūrą. Išvertusiam 100 rigvedų ir tik po aštuonerių metų grįžusiam į Lietuvą. Įžymiam esperantininkui, karo metais gelbėjusiam žydus, pokariu patyrusiam Stalino lagerių išbandymus.

Kai 1992 metais Poška iškeliavo Anapilin, liko labai vertingas jo archyvas. Tyrinėjimai, kelionių užrašai, foto negatyvai. Knyga „Judėjos aukštumos ir slėniai“ jau skelbiama užsienyje, o galybė rankraščių, dokumentų, susirašinėjimų esperanto kalba dar neparengti spaudai...

Kalnai darbų. Viskas persipina. Viskas - ir tavo. ir visų.

Dienovidis 1999 spalio 22 – lapkričio 4